Presentació FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Quin és el futur de les AMPA?

Informe *Més que un gra de sorra. Les associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA) a Catalunya*

NOVEMBRE 2013

famílies amb veu

FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Primers resultats de la recerca: les AMPA hi són i tenen vigència

Mostra d'AMPA: 1.228 respostes (més del 40% dels centres públics, concertats i privats sense concert)	Mostra de directors: 1.508 respostes (50% dels centres)

- El 97% dels centres educatius de Catalunya compta amb AMPA.
  - Només l'1% dels centres públics i el 10% dels centres concertats no tenen AMPA.
- El 81% de les famílies d'alumnes hi estan associades.
  - Són més de 400.000 famílies.

Aprofundint l'anàlisi:

1. Les AMPA poden sostenir una àmplia oferta de serveis i activitats gràcies a un model associatiu lleuger i eficient.

- Gestiona un gran volum d'activitats i serveis
- Mou un pressupost important
- Manté una relació fluida amb la resta de famílies i la direcció del centre

2. A través de l'AMPA les famílies es coresponsabilitzen de la millora de l'escola.

3. A través de l'AMPA els pares i mares participen en xarxes i fan ciutadania activa.

4. Riscos d'aquest model: sense recursos públics les AMPA no podran garantir la igualtat d'oportunitats educatives.

1. Són eficients: consten d'un nucli molt actiu de 15 persones, format pels membres de la junta i de les comissions de treball

- El 75% de les AMPA s'organitza en comissions de treball.
- Mantenen una bona capacitat de convocatòria, tot i que varia segons la seva naturalesa:

Característiques de participació de les AMPA segons tipus de centres. Catalunya, 2013

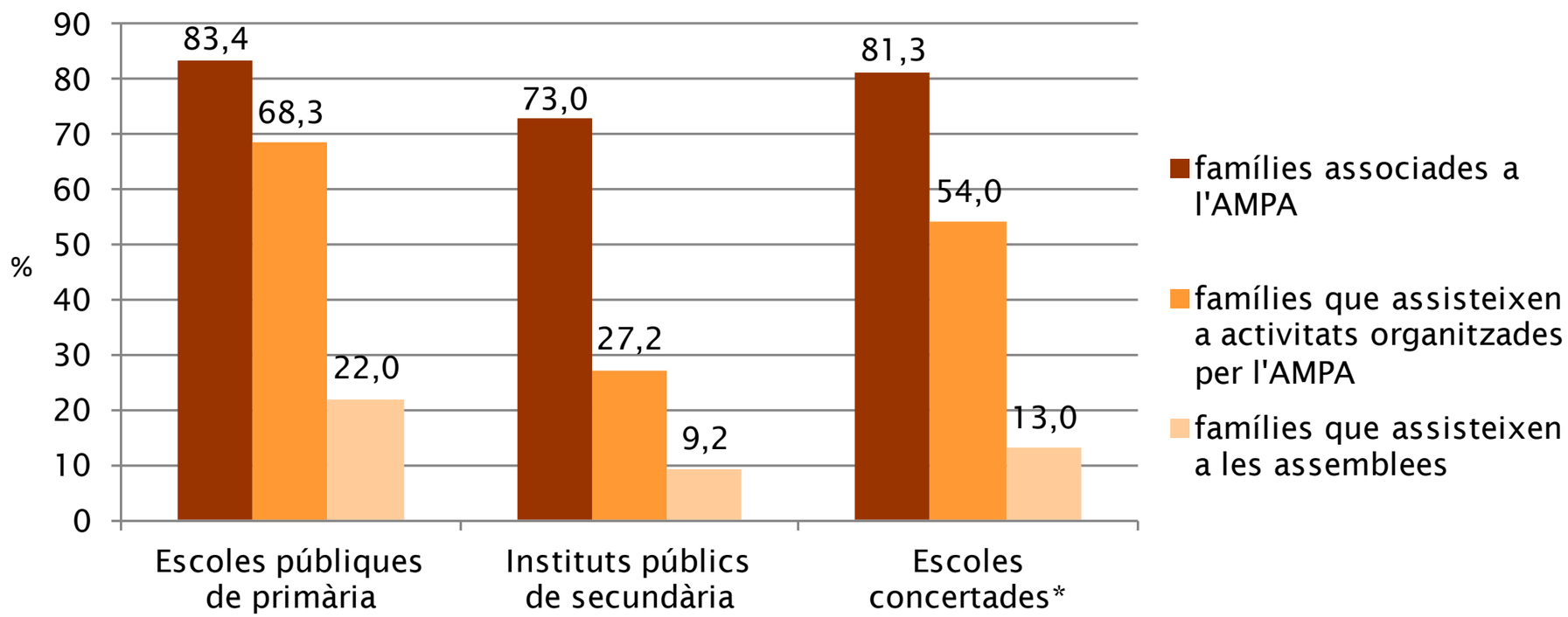

* L'escola concertada no es diferencia per etapes educatives, ja que el 75% dels centres imparteixen primària i secundària.

1.1. EL VOLUM DE SERVEIS

Sense les AMPA, la majoria de serveis bàsics per a les famílies no estarien garantits, sobretot en els centres de primària: el 97% els ofereix.

Entre els serveis que gestiona l'AMPA de manera directa o amb la col·laboració del centre destaquen:

- Els bàsics per les famílies a nivell de conciliació:
    - Menjador (53% centres públics), acollida matinal (71% centres públics), activitats extraescolars (84% de tots els centres).

- Els relacionats amb la vida acadèmica, però que gestionats en comú permeten abaratir costos o reutilitzar els recursos:
    - Subministrament de llibres de text, armariets, ordinadors, etc. (76% dels centres públics i 33% dels centres concertats).

- Els serveis de manteniment i compra d'equipament o millora de la qualitat educativa, que assumeix en primer terme l'administració, però en què les AMPA tenen un pes considerable:
    - El 78% de les AMPA de centres públics i prop del 60% de les AMPA de centres concertats col·laboren en la millora d'infraestructures i equipaments del centre.

AMPA que s'ocupen dels següents serveis (ja sigui en exclusiva o conjuntament amb el centre) i AMPA que consideren que se n'haurien d'ocupar (independentment que ja ho facin o no) segons tipus de centres (en percentatges). Catalunya, 2013

	Tipus de centres		
Serveis dels que s'ocupa l'AMPA i dels que es voldria ocupar	**Escoles públiques de primària**	**Instituts públics de secundària**	**Escoles concertades***
Activitats extraescolars			
Ja se n'ocupa l'AMPA	96,9	64,1	60,6
Se n'hauria d'ocupar	97,4	89,6	84,2
Servei de Menjador			
Ja se n'ocupa l'AMPA	62,5	22,4	3,6
Se n'hauria d'ocupar	66,1	46,0	30,2
Subministrament de llibres de text			
Ja se n'ocupa l'AMPA	74,7	83,6	32,8
Se n'hauria d'ocupar	87,0	93,0	85,4
Acollida matinal (només primària)			
Ja se n'ocupa l'AMPA	74,6	–	18,3
Se n'hauria d'ocupar	85,1	–	36,6
Escola de pares			
Ja se n'ocupa l'AMPA	42,5	31,1	46,5
Se n'hauria d'ocupar	91,1	93,0	93,6

1.2. LA GESTIÓ ECONÒMICA

El balanç de les AMPA entre ingressos i despeses és equilibrat. El risc és que deixin de prestar serveis clau, es deteriorin, o bé, que s'encareixin.

• El volum econòmic que mouen les AMPA de centres públics de primària és molt més gran que el dels centres concertats.

• Les AMPA de centres concertats gestionen menys serveis, però tenen un nombre superior de famílies que els permet obtenir un nombre superior de quotes.

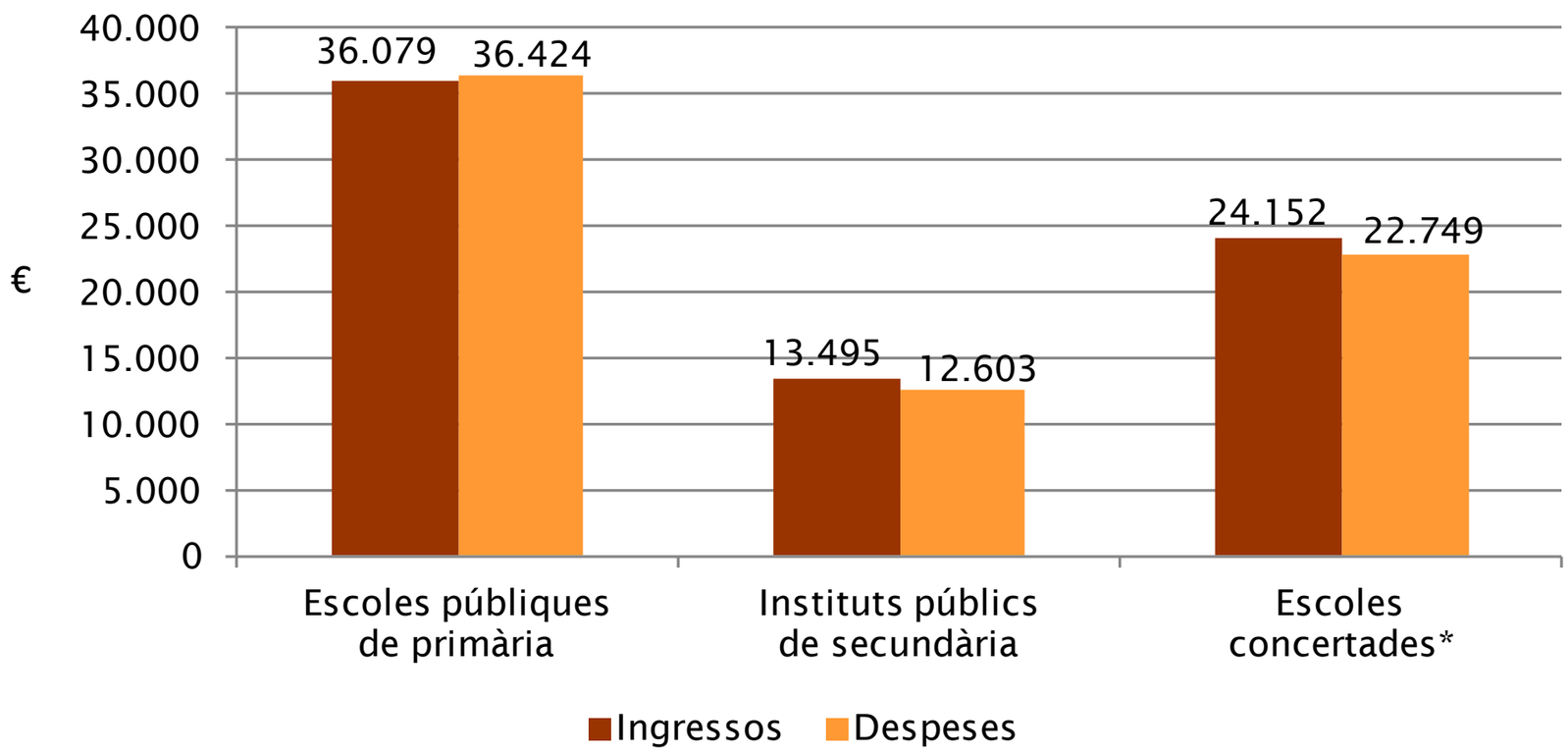

Ingressos i despeses anuals de l'AMPA segons tipus de centres (mitjana en euros). Catalunya, curs 2011-2012

Dues de cada quatre AMPA acaben amb superàvit, una tanca l'any amb saldo zero, i una altra amb saldo negatiu.

- Les AMPA de la primària pública, que són les que gestionen més ingressos, són les que tenen més dificultats per quadrar els números:
    - El 28,5% acaben amb dèficit, tot i que les quantitats són molt reduïdes (al voltant de 300 euros de mitjana).

- Donat que les AMPA no tenen capacitat d'endeutament i que aquesta tendència al dèficit no pot incrementar-se, el risc no és tant econòmic com que disminueixi el grau d'activitat i que no puguin continuar desenvolupant els serveis claus per a les famílies.

1.3. RELACIÓ AMB LES FAMÍLIES I LA DIRECCCIÓ DEL CENTRE

L'AMPA canalitza amb fluïdesa la relació entre famílies i escola: en la majoria dels centres es troben com a mínim un cop al més.

AMPA que es reuneixen amb la direcció del centre mínim un cop al mes segons tipologia de centres. Catalunya, 2013

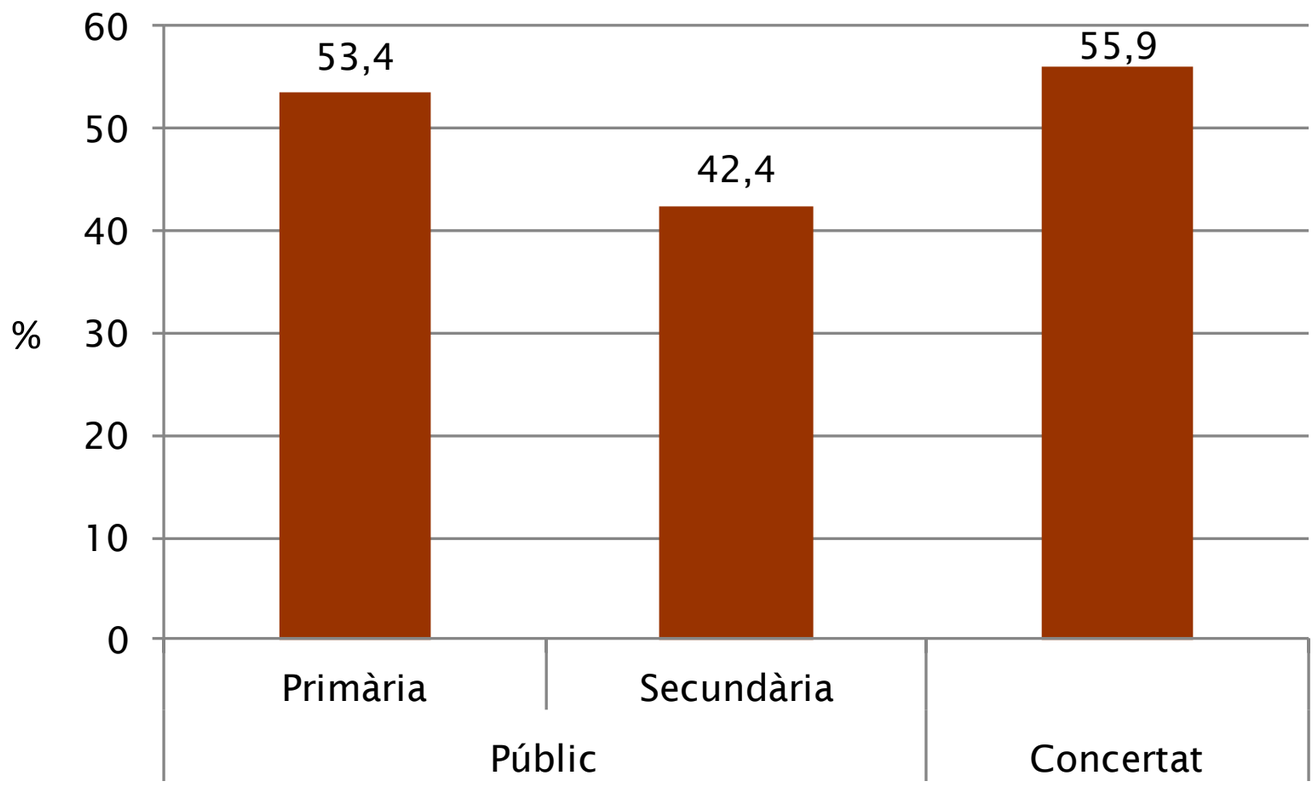

2. CORESPONSABILITAT EDUCATIVA

A banda de serveis a les famílies, les AMPA fan aportacions al funcionament de l'escola: el 18% del seu pressupost el destinen a compra de material i equipament pel centre, i un 5% a material per l'alumnat.

Distribució de les despeses en les diverses partides segons tipus de centres (en percentatges). Catalunya, curs 2011-2012

	Tipus de centres		
Partides de despeses	**Escoles públiques de primària**	**Instituts públics de secundària**	**Escoles concertades***
Empreses contractades	39,3	8,6	15,3
Personal contractat	25,1	13	13,5
Compra material i equipaments centre	13,4	35,5	17,5
Activitats culturals i festes	8,7	17,6	33,8
Material pels alumnes	4,1	9,3	3,6
Beques pels alumnes	0,3	2,9	3,5
Altres	9,1	13,1	12,7
Total	**100**	**100**	**100**

- La quota de "solidaritat" de l'AMPA la podem situar a l'1%, és a dir, destina una part del pressupost a becar aquells alumnes amb majors dificultats.

En coherència amb aquesta coresponsabilitat, les famílies reivindiquen major pes en la presa de decisions de funcionament del centre.

AMPA que participen en els següents processos i AMPA que consideren que hi haurien de participar (independentment que ja ho facin o no) segons tipus del centres (en percentatges). Catalunya, 2013

	Tipus de centres		
Processos en què participa l'AMPA i en què considera que hauria de participar	**Escoles públiques de primària**	**Instituts públics de secundària**	**Escoles concertades***
Programació anual del centre			
Ja hi participa l'AMPA	30,2	31,5	21,9
Hi hauria de participar	72,2	72,8	60,0
Procés d'elecció del director			
Ja hi participa l'AMPA	25,8	36,5	8,6
Hi hauria de participar	63,8	73,2	35,7
Procés d'elecció dels professors			
Ja hi participa l'AMPA	0,4	0,0	2,7
Hi hauria de participar	48,1	42,5	35,7
Procés d'admissió dels alumnes			
Ja hi participa l'AMPA	8,3	8,6	4,7
Hi hauria de participar	29,3	28,9	15,6

3. FORMEN XARXES: L'AMPA també és el lloc que han triat molts pares i mares per exercir una ciutadania activa en relació a seu barri i al seu país

- El 80% d'AMPA de la pública es relacionen directament amb altres AMPA del territori, constituint una xarxa de proximitat.
    - En el cas de les escoles concertades l'eix de relació el marca la identitat pròpia del centre, i les trobades són amb escoles equivalents, però no necessàriament pròximes.
- El 42,4% de les AMPA de centres públics i el 20,1% de les de concertats formen part d'una coordinadora territorial.

AMPA que pertanyen coordinadores territorials d'AMPA segons tipologia de centres.

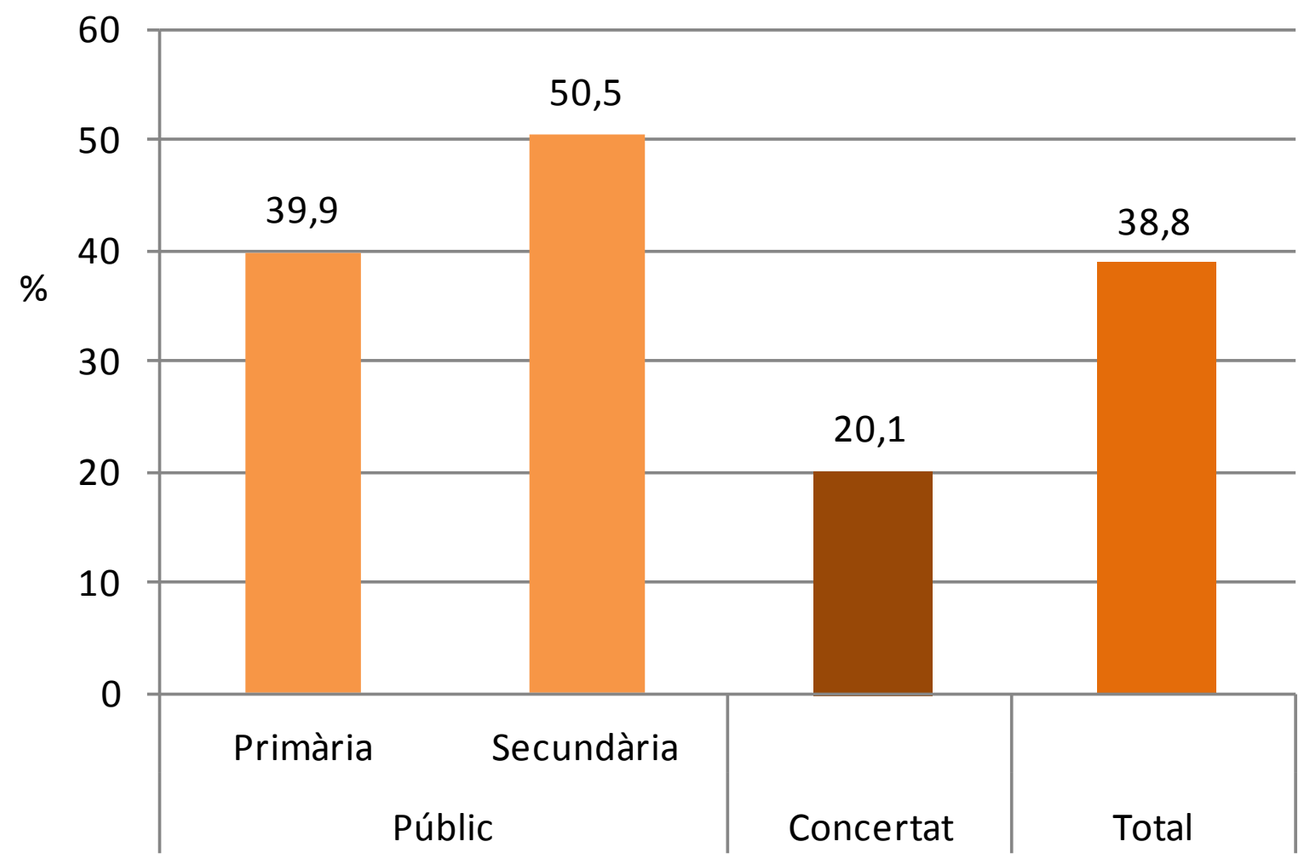

Les Federacions, amb un 91% d'AMPA federades, són un indicador de la maduresa del model.

• FAPAC a l'ensenyament públic i CCAPAC al concertat són les federacions que representen a la pràctica totalitat de famílies associades a una AMPA.

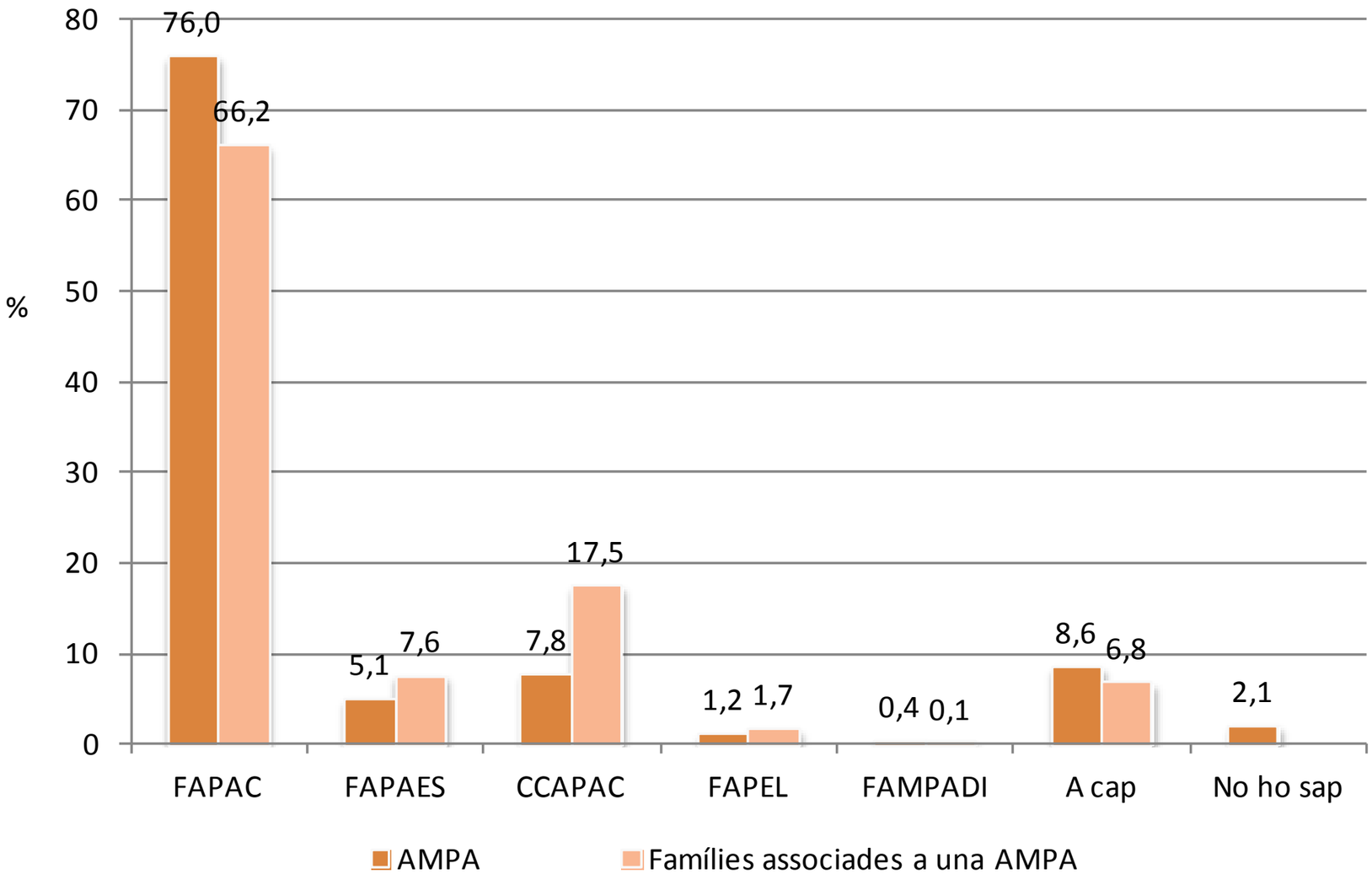

Proporció d'AMPA i de famílies associades que representen les Federacions d'AMPA. Catalunya, 2013

• El 95% de les AMPA de centres públics i el 75% de centres privats està federada.

Federacions a les que pertanyen les AMPA de centres públics de primària i secundària. Catalunya, 2013

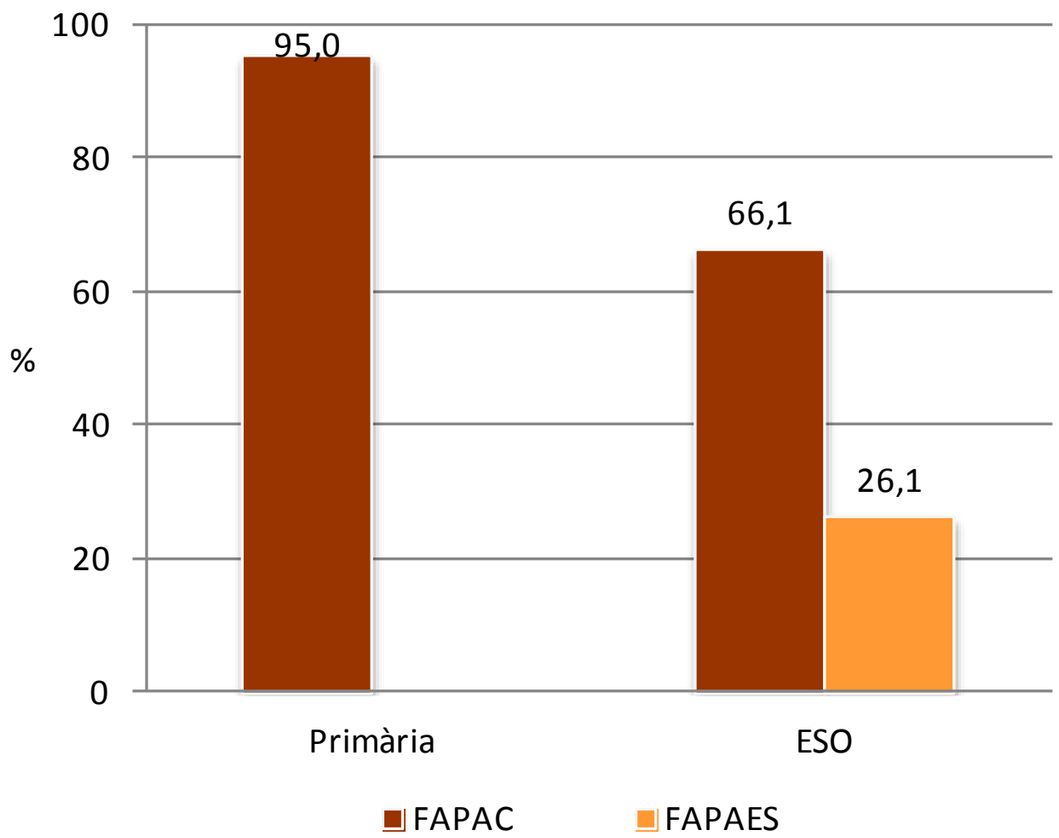

Federacions a les que pertanyen les AMPA de centres concertats. Catalunya, 2013

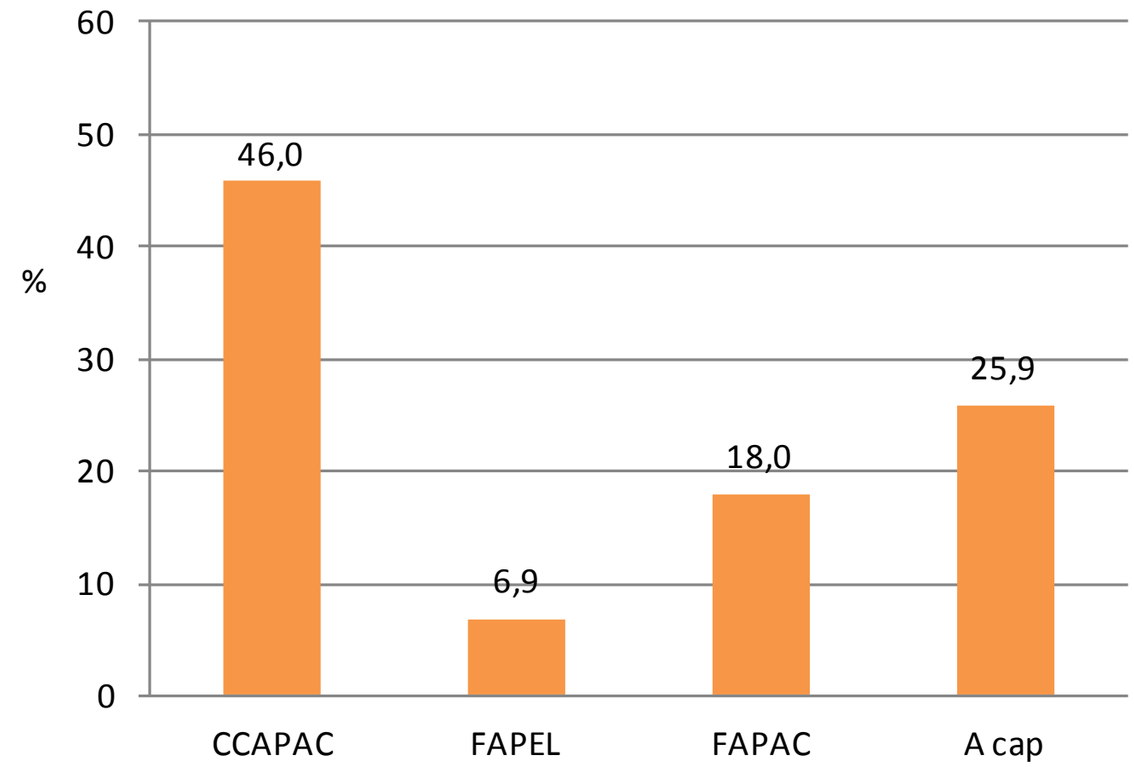

• No existeix una federació específica per les AMPA d'escoles concertades laiques i catalanes, fet que explica el nombre d'escoles concertades federades a FAPAC o no federades.

4. RISCOS D'AQUEST MODEL

La quota de l'AMPA és de 27€ de mitjana: molta rendibilitat social a baix preu.

Quota de soci i import global anual que paguen les famílies directament a l'AMPA segons tipus de centres. Catalunya, curs 2011-2012

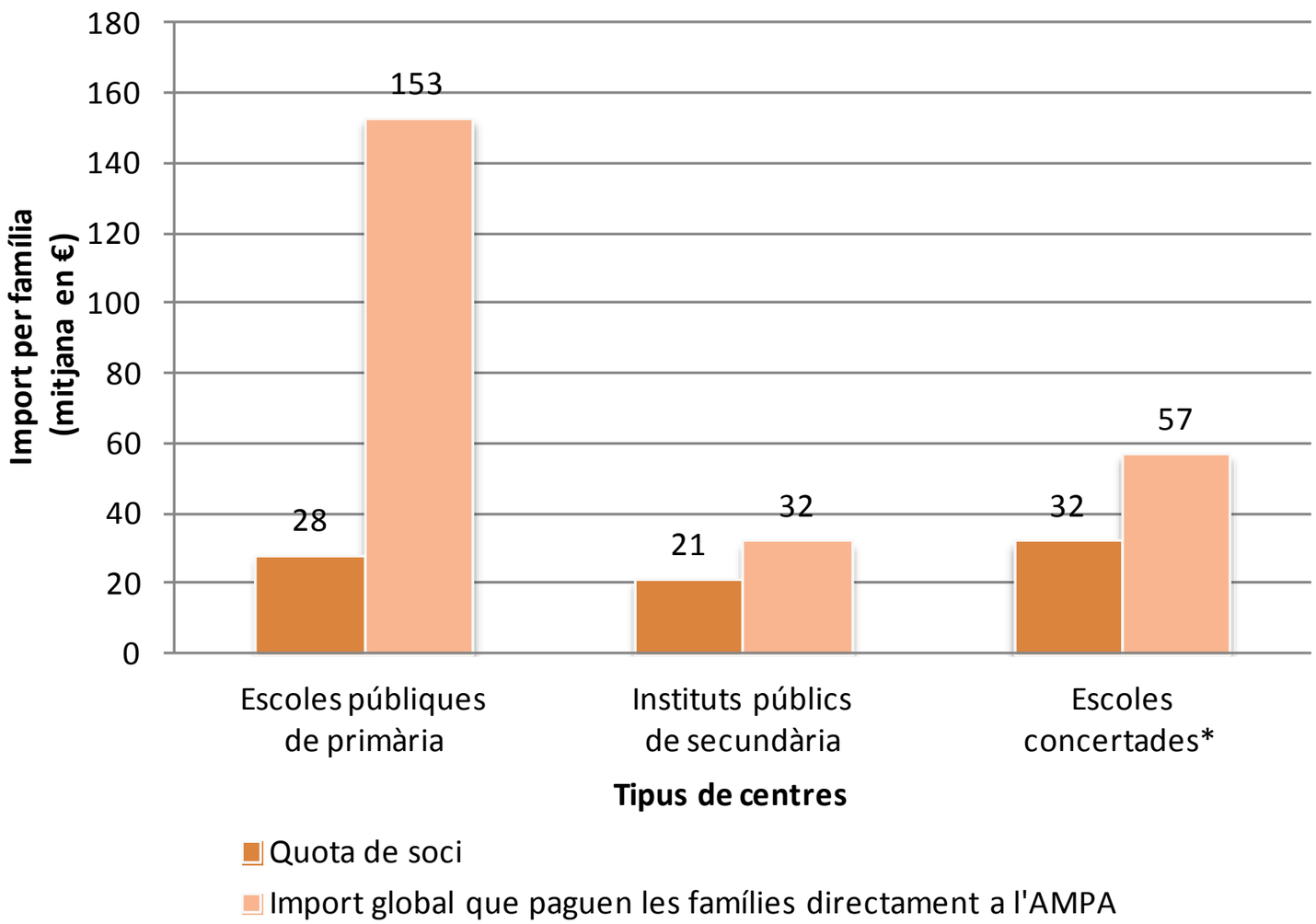

- Més enllà de les quotes de soci, els ingressos de l'AMPA depenen del volum d'activitats que gestionin.

- L'AMPA gestiona més serveis dels que tramita econòmicament i per tant no queden recollits en el balanç d'ingressos. Per exemple, el servei de menjador: sovint està gestionat per les AMPA en els centres públics però les famílies el paguen directament a l'empresa.

Les AMPA sobreviuen gairebé exclusivament amb l'aportació econòmica de les famílies: el 28% dels ingressos de les AMPA provenen de les quotes dels socis.

- El 60,7% dels ingressos vénen dels serveis que gestiona l'AMPA.
- Menys del 5% prové de subvencions públiques: el 3,3% de subvencions rebudes per part dels ajuntaments i un 0,3% del Departament d'Ensenyament.

Existeixen desigualtats a la xarxa pública en funció de la capacitat econòmica de les famílies: l'AMPA pot contribuir a la millora educativa amb el triple d'ingressos en contextos on les rendes familiars són més altes.

- Les característiques socioeconòmiques de les famílies de cada centre marquen l'esforç econòmic que poden fer per formar part de l'AMPA o gaudir dels serveis que ofereixen: en aquells centres on hi ha famílies amb un nivell socioeconòmic més baix, es paga una quota menor a l'associació de pares, i a la inversa.

Comparativa de l'activitat econòmica d'AMPA de centres públics del districte amb la renda familiar més baixa amb el districte amb la renda familiar més alta de la ciutat de Barcelona.

escola pública Districte Nou Barris (mitjana Índex RFD=58,52)

- Famílies associades: 200 (la majoria)
- Quota anual: **15€** que suposa un total de 3.000€
- Ingressos totals: **56.000€**, les quotes de soci només suposen el 5%
- Obté els seus ingressos sobretot de la venda de llibres i material i d'activitats extraescolars
- Les despeses són de 56.000€, distribuïdes en aquest ordre: compra de material i equipament pel centre, personal contractat extern, material pels alumnes, activitats culturals i festes i serveis externalitzats
- Balanç econòmic = 0€
- Junta AMPA: 14 membres
- Comissions: 10 membres
- Assistència assemblees: 10%
- Mitjana aportació anual famílies: **311€**

escola pública Districte Sarrià-Sant Gervasi (mitjana Índex RFD=184,43)

- Famílies associades: 168 (totes)
- Quota anual: **25€** que suposa un total de 4.200€
- Ingressos totals: **181.000€,** les quotes dels socis només suposa un 2,3%
- Els ingressos provenen fonamentalment de quotes d'activitats extraescolars i venda de llibres i material escolar
- Les despeses són de 179.000€, destinades a pagar serveis externalitzats, compra de material i equipament pel centre, material pels alumnes i activitats culturals i festes
- Balanç econòmic positiu de +2000€
- Junta AMPA: 4 membres
- Comissions: 24 membres
- Assistència assemblees: 27%
- Mitjana aportació anual famílies: **1.077€**

REPTES i PROPOSTES I

Propostes per a incrementar l'eficiència de les AMPA:

• Un nucli actiu de 15 membres és un equip lleuger i àgil, però també pot sobresaturar-se ràpidament si no té en compte diverses qüestions estratègiques com:

- Millora de la comunicació amb les famílies de l'escola i a nivell públic.
- Opcions de participació multinivell ajustades a les possibilitats i capacitats de cada pare i mare.
- Sumar esforços amb la resta d'iniciatives i espais de participació existents al centre, com els pares delegats, les comissions mixtes, les consultes, les campanyes, les trobades, etc.
- Seguir garantint i/o ampliar, des de les Federacions d'AMPA, els serveis d'assessorament i consultoria que ofereixen a les AMPA, per a poder externalitzar aspectes de gestió administrativa que sovint les ofeguen.

REPTES i PROPOSTES II

Propostes per prevenir el risc de la desigualtat:

• Les quotes i els serveis que gestionen les AMPA, si bé permeten al gruix de les famílies accedir a una oferta educativa que d'altra manera no estaria al seu abast, plantegen també l'interrogant de fins on les famílies han de pagar aspectes educatius que són responsabilitat de l'administració educativa.

- Caldria que les administracions (tant des del Departament d'ensenyament com des dels municipis) comptessin amb convocatòries d'ajuts lligades al nivell de renda. En alguns municipis ja s'ofereixen beques per a activitats extraescolars, d'acollida, sortides culturals, etc., però caldria garantir la cobertura a totes aquelles famílies que ho necessitin.

- L'administració pública hauria de prioritzar els pressupostos en educació per garantir uns equipaments, materials i serveis de qualitat a tot arreu, a banda del que hi puguin o no afegir les famílies de la seva butxaca. Tenir o no tenir biblioteca amb unes hores de professional al càrrec, no hauria d'estar subjecte a les quotes de l'AMPA.

REPTES i PROPOSTES III

Propostes per incrementar la visibilitat i la influència de les famílies en el sistema educatiu:

• L'obertura a l'entorn i la implicació amb projectes del territori, així com el compromís amb les problemàtiques emergents arran la crisi o del context polític, és un dels punts forts de les AMPA en la seva vessant associativa, més enllà de la prestació de serveis.

- Consolidar les xarxes, plataformes i moviments emergents, que sorgeixen arran d'una crisi, una iniciativa o una reivindicació en un territori o arreu del país i que tenen una vida molt intensa però efímera.

- Enfortir el paper de les Federacions d'AMPA com a portaveus legítims dels interessos de les famílies.

- Reconèixer el paper clau de les Federacions com a representants legítims de les famílies quan es parli de polítiques d'infància i de família.

famílies amb veu

www.familiesambveu.cat

@familiesambveu